

The logo for Mulier Instituut, featuring a stylized yellow and orange swirl above the text.

mulier instituut

A blue-tinted background image showing a close-up of hands holding a pen, with the word 'DIVERSITY' visible on the pen's barrel.

Verenigingsmonitor Waterland 2015

Janine van Kalmthout
Zoë van Ginneken
David Romijn

Inleiding

Op basis van de resultaten van de verenigingsmonitor 2015 wil de gemeente Waterland inzicht krijgen in de vitaliteit van haar sportverenigingen. De monitor vormt een van de instrumenten om het sportbeleid, en met name het ondersteuningsbeleid, te onderbouwen en te versterken. Door deze verenigingsmonitor uit te voeren is een begin gemaakt met het op systematische wijze verzamelen van gegevens over de sportverenigingen in Waterland. De meting kan worden beschouwd als een nulmeting. Door de meting te herhalen kan de gemeente de vinger aan de pols houden en verenigingen in hun ontwikkeling volgen.

Onderzoeksopzet

De lokale verenigingsmonitor onder de sportverenigingen in Waterland is gebaseerd op de landelijke verenigingsmonitor. In de lokale monitor is aandacht voor relevante beleidszaken op lokaal niveau: het ledenbestand, de knelpunten van de vereniging, beleid, financiën, het (vrijwilligers)kader en accommodatie(s). Door de landelijke verenigingsmonitor als uitgangspunt te nemen, is het mogelijk om de situatie in Waterland op bepaalde onderwerpen met de landelijke situatie te vergelijken. Op basis van de verenigingsmonitor wordt inzicht verkregen in de vitaliteit van sportverenigingen. De vitaliteit van sportverenigingen bestaat uit de organisatiekracht van de vereniging en de maatschappelijke functie die verenigingen kunnen en willen vervullen. Daartoe zijn een index organisatiekracht en een index voor de maatschappelijk functie samengesteld. Het onderzoek is uitgevoerd door het Mulier Instituut (www.mulierinstituut.nl).

De vragenlijst is bij de verenigingen in de vorm van een webenquête afgenomen. De gemeente heeft in samenwerking met het Mulier Instituut

in totaal 57 verenigingen in Waterland voor dit onderzoek uitgenodigd. Van 32 verenigingen zijn de resultaten geanalyseerd, een netto respons van 56 procent.

Op basis van gemeentelijke gegevens over omvang en het type sport van alle sportverenigingen in Waterland kan worden gesteld dat de onderzoeksgroep een acceptabele afspiegeling vormt van de totale groep verenigingen. Er is sprake van een ondervertegenwoordiging van kleine verenigingen in de onderzoeksgroep ten opzichte van middelgrote en grote verenigingen (bijlage I). Houd er bij het lezen van dit rapport rekening mee dat naar verhouding meer middelgrote en grote verenigingen dan kleine verenigingen hebben deelgenomen.

Analyse en rapportage

De verkregen resultaten zijn geanalyseerd en de belangrijkste resultaten worden in dit rapport gepresenteerd. De grafieken zijn voorzien van toelichtingen. Bepaalde vragen zijn niet voor elke vereniging van toepassing. In de tabellen in de rapportage wordt aangegeven hoeveel verenigingen de desbetreffende vraag hebben beantwoord (bijv. n=32). De cijfers in de figuren zijn afgerond op hele getallen. Als gevolg hiervan kan het in enkele gevallen voorkomen dat deze uitkomsten niet exact optellen tot 100 procent, waar dat wel in de tabel verwacht wordt. Bij het optellen van niet afgeronde uitkomsten is dit wel het geval.

De resultaten worden beschreven per thema: beleid, leden, kader, accommodatie, financiën en maatschappelijke functie. Vervolgens wordt beschreven wat deze resultaten zeggen over de mate van vitaliteit van de Waterlandse sportverenigingen. De rapportage eindigt met een korte samenvatting en de conclusies van het onderzoek.

Speerpunten voor het komend jaar

Figuur 1 Speerpunten (% verenigingen, n=32)

Bij de verenigingen springt het speerpunt behoud en werving van leden er duidelijk bovenuit. Bij twee derde van de verenigingen (66%) staat dit voor het komend jaar op de agenda (figuur 1). 38 procent noemt (ook) werving en behoud van vrijwilligers en één op de vijf verenigingen (22%) wil extra aandacht besteden aan de sfeer en cultuur op de vereniging. Ook landelijk zijn dit de drie belangrijkste agendapunten voor verenigingsbestuurders, gevolgd door financiën, publiciteit, sportiviteit en jeugd.

Verenigingen hebben vooral speerpunten die te maken hebben met hun kerntaak: het aanbieden van sport en dan met name voor de (huidige) leden. Andere zaken zoals het ontwikkelen van nieuw sportaanbod, het opzetten van aanvullende diensten en specifieke doelgroepen krijgen binnen verenigingen geen voorrang.

Bijna de helft van de verenigingen (48%) heeft de afgelopen vier jaar doelstellingen of plannen op papier gezet met betrekking tot het functioneren van de vereniging en/of de organisatie van activiteiten in verenigingsverband (landelijk 60%). Ook voor de lange termijn zijn werving en behoud van leden en kader de belangrijkste beleidsaandachtspunten. Gevolgd door sporttechnische zaken en financiën. Dit komt overeen met het landelijk beeld.

Visie en interne samenwerking

Zes op de tien sportverenigingen in Waterland heeft een duidelijke missie en visie waar zowel het bestuur als de leden achter staan (figuur 2). Bij 18 procent is dit niet het geval.

Bij de helft van de verenigingen peilt het bestuur elk jaar onder leden wat er bij hen leeft. Bij een kwart van de verenigingen (25%) raadpleegt het bestuur de leden niet, of in ieder geval niet jaarlijks.

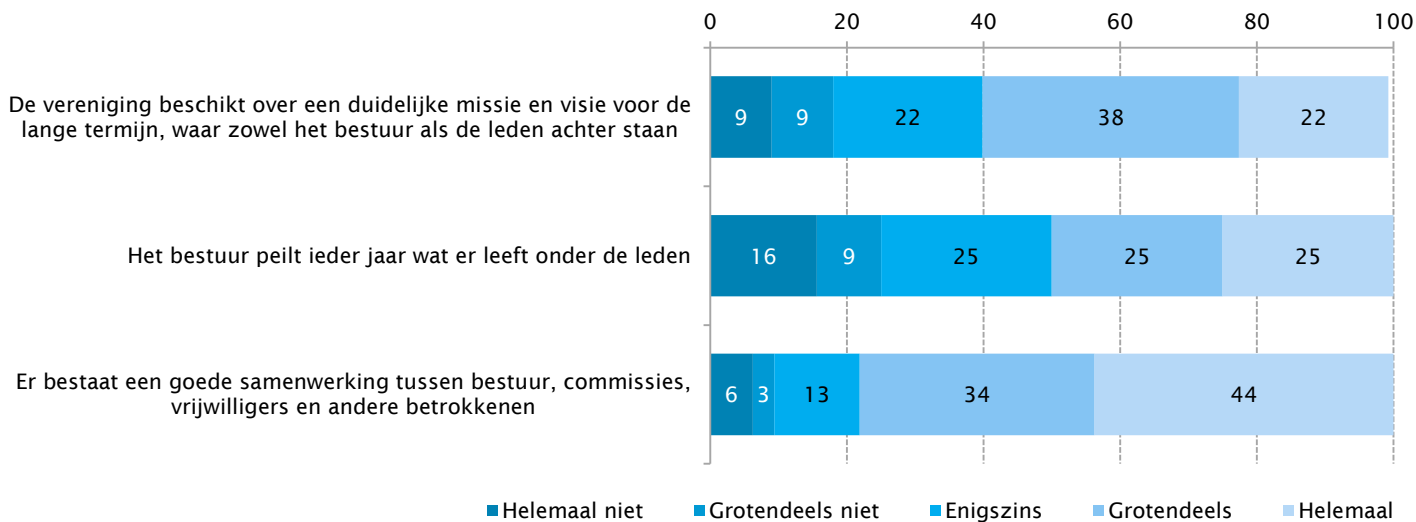
Het zijn met name de grote verenigingen (> 250 leden), de buitensportverenigingen en de verenigingen met een eigen accommodatie die vaker over een missie en visie beschikken en peilen wat er onder hun leden leeft.

Het beeld van de sportverenigingen in Waterland komt overeen met het landelijk beeld van sportverenigingen voor wat betreft missie en het zicht hebben op wat er binnen de vereniging leeft.

Een meerderheid van de bestuurders (78%) is van mening dat sprake is van een goede samenwerking tussen bestuur, commissies, vrijwilligers en andere betrokkenen. Een op de tien verenigingen geeft aan dat dit bij hen niet het geval is.

Landelijk is 94 procent van de verenigingsbestuurders van mening dat er intern een goede samenwerking is.

Figuur 2 Visie en interne samenwerking (% verenigingen, n=32)

Knelpunten

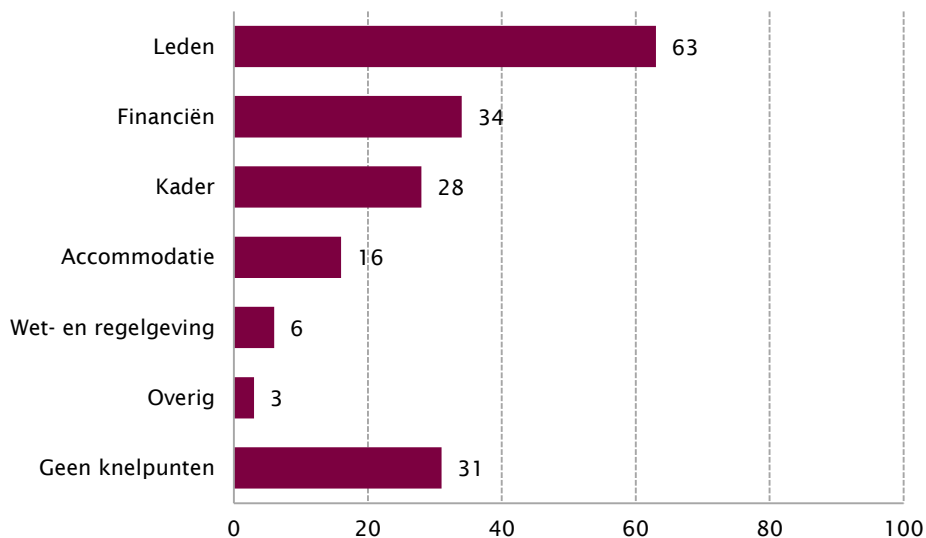
Zeven van de tien de verenigingen ervaart een of meerdere knelpunten (69%). Dat is lager dan het landelijk cijfer waar ongeveer 90 procent van de verenigingen knelpunten ervaart. In Waterland zijn het vaker de kleine verenigingen die knelpunten ervaren dan de grote verenigingen.

Verenigingen maken zich met name zorgen over de leden (de geringe aanwas van leden, de motivatie en de vergrijzing van het ledenbestand). Daarnaast noemt ongeveer een derde van de verenigingen de financiën als knelpunt (34%). Het gaat hierbij met name om het zoeken van sponsors en het sluitend houden van de begroting. Landelijk speelt voornamelijk de zorg om stijgende kosten en huurtarieven. Dat lijkt in Waterland niet aan de orde.

Voor wat betreft het kader maken de Waterlandse verenigingen zich met name zorgen over het vinden van geschikte bestuursleden en vrijwilligers. Kleine verenigingen (≤ 100 leden) kennen een iets andere problematiek dan grote verenigingen (> 250 leden). Zij ervaren vaker knelpunten wat betreft leden en financiën dan grote verenigingen.

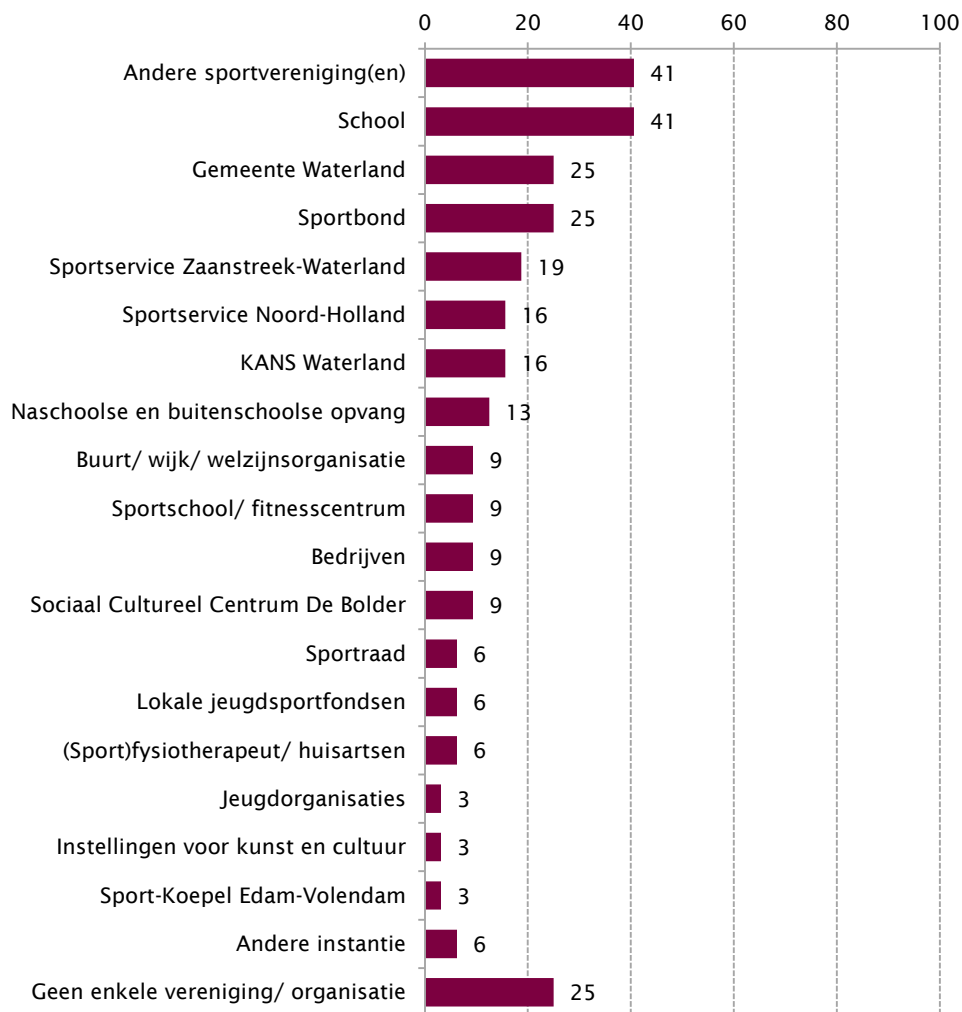
Ook landelijk vormen leden het belangrijkste knelpunt, maar dat wordt direct gevolgd door zorgen over het kader en de financiën. In vergelijking met het landelijk beeld ervaren de verenigingen in Waterland minder knelpunten ten aanzien van het kader.

Figuur 3 Knelpunten (% verenigingen, n=32)

Samenwerking

Figuur 4 Samenwerkingspartners van sportverenigingen in Waterland in het afgelopen jaar (% verenigingen, n=32)

Drie kwart van de sportverenigingen in Waterland heeft het afgelopen jaar samengewerkt met een of meer andere organisaties (figuur 4). Landelijk ligt dit cijfer hoger, rond 90 procent.

Verenigingen werken met name samen met andere sportverenigingen en scholen (41%), gevolgd door de gemeente Waterland en de sportbond. Landelijk vormt de gemeente veelal de belangrijkste samenwerkingspartner, gevolgd door andere sportverenigingen en scholen.

De verenigingen willen de samenwerking met de betreffende organisaties behouden en een enkele keer intensiveren.

Als een vereniging niet met een bepaalde organisatie samenwerkt, is gevraagd of zij daar in de toekomst mogelijk interesse in zou hebben. 84 procent van de verenigingen oppert dan minimaal één potentiële partner. Het vaakst genoemd worden: gemeente Waterland, jeugdorganisaties en andere sportvereniging(en), maar ook bedrijven, naschoolse opvang en sportservice Zaanstreek-Waterland.

Dit biedt mogelijkheden voor het verbreden van de maatschappelijke functie van sportverenigingen in Waterland.

Leden

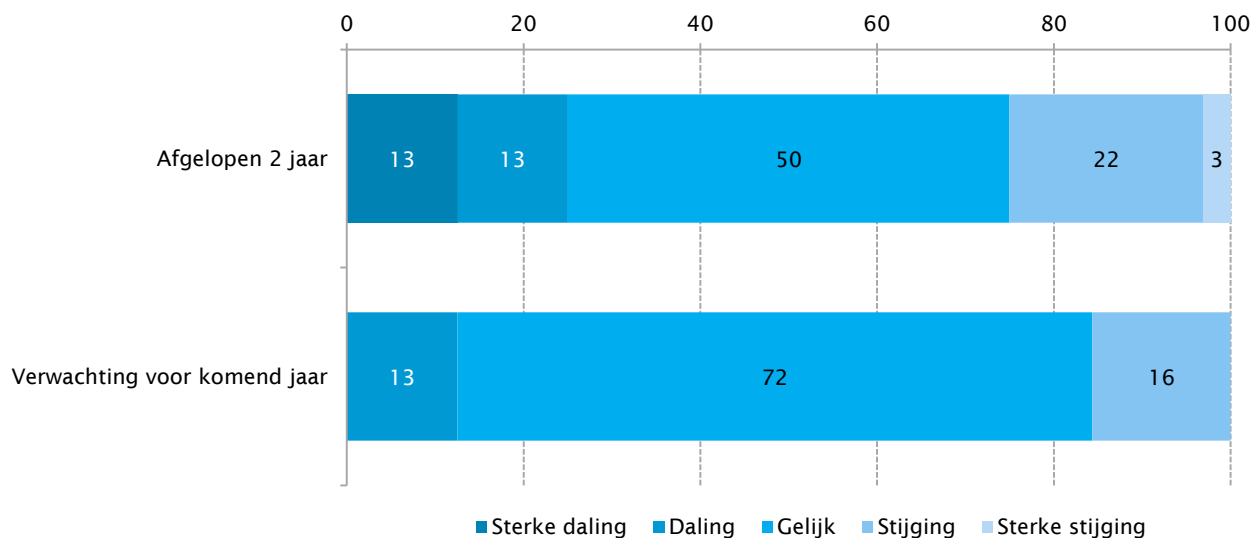
Gemiddeld telt een sportvereniging in Waterland 157 leden. Daarvan is 87 procent sportend lid. 13 procent is niet-sportend lid of donateur. In de afgelopen twee jaar kende 25 procent van de verenigingen een stijging van het aantal leden, bij 50 procent bleef het aantal leden onveranderd en ongeveer een kwart zag het aantal leden dalen (26%) (figuur 5). Voor het komend jaar wordt bij bijna drie kwart van de verenigingen geen verandering verwacht (72%). Ook landelijk verwacht twee derde van de verenigingen dat het ledental gelijk zal blijven en een vijfde verwacht een stijging. 3 procent van de verenigingen kent momenteel een ledenstop en geen van de verenigingen heeft een wachtlijst.

Landelijk is de problematiek van ledenstop en wachtlijsten groter dan in Waterland. Acht procent van de Nederlandse sportverenigingen heeft een wachtlijst en 5 procent een ledenstop.

Een derde van de verenigingen (31%) ziet de ontwikkeling van het (huidig) ledental op langere termijn (over ≥ 2 jaar) als een bedreiging voor de toekomst van de vereniging. Bij één vereniging speelt dit het komende jaar. Voor 47 procent is de ledentalontwikkeling nog geen bedreiging en voor 19 procent vormt deze geheel geen bedreiging.

De grote meerderheid van de verenigingen (84%) heeft voor 2019 een groeiambitie. Deze groeiambitie komt overeen met het landelijk beeld. Een aanzienlijk deel van de verenigingen wil die ambitie met name realiseren door nieuwe leden te werven (50%), andere verenigingen focussen op het behoud van leden (13%), 22 procent volgt geen speciale strategie en 16 procent heeft geen groeiambitie. In Waterland zetten verenigingen meer op ledenwerving in dan landelijk.

Figuur 5 De ledenontwikkeling in de afgelopen 2 jaar en de verwachting voor het komend jaar (% verenigingen, n=32)

Kader

Gemiddeld telt een sportvereniging in Waterland 21 medewerkers (afgerond), waarvan 20 vrijwilligers en 1 betaalde kracht.

Een derde van de verenigingen (34%) heeft voldoende vrijwilligers en is niet op zoek naar nieuwe vrijwilligers. 47 procent heeft voldoende vrijwilligers, maar is wel op zoek naar nieuwe aanwas. 19 procent heeft een tekort aan vrijwilligers (figuur 6). Dit komt overeen met de landelijke cijfers. 63 procent van de sportverenigingen in Waterland beschikt momenteel over voldoende trainers (instructeurs, docenten, leraren). 56 procent heeft voldoende gekwalificeerde, opgeleide trainers. Een kwart van de verenigingen geeft aan dat het voor hen niet van toepassing is omdat er bij hen geen training of les wordt gegeven. Dit zijn met name kleine verenigingen (≤ 100 leden).

Ruim de helft (59%) van de verenigingen heeft geen openstaande vacatures voor vrijwilligers en/of betaalde krachten. Een vijfde van de verenigingen

heeft enkele vacatures, maar niet op cruciale posities en een vijfde van de clubs heeft enkele vacatures die wel cruciale posities betreffen.

Een enkele vereniging in Waterland (6%) heeft een actueel plan op papier ten aanzien van het omgaan met vrijwilligers/medewerkers en voert dat ook uit, bijvoorbeeld betreffende behoud en werving van vrijwilligers. Bij 13 procent is dit plan in ontwikkeling. Bij drie kwart van de verenigingen (78%) ontbreekt het plan en is het ook niet in ontwikkeling. Het zijn met name de kleine en de binnensportverenigingen die niet over een dergelijk plan beschikken.

Een kwart van de sportverenigingen heeft taakomschrijvingen (op papier) voor vrijwel alle vrijwilligers- en kaderfuncties, een derde van de verenigingen (34%) heeft deze omschrijvingen voor enkele functies en bij meer dan een derde (38%) ontbreken dergelijke taakomschrijvingen helemaal. Het lijkt alsof verenigingen in Waterland weinig met planvorming op papier bezig zijn.

Figuur 6 Beschikbaarheid over voldoende kader (% verenigingen, n=32)

Accommodatie

Een derde van de sportverenigingen in Waterland (31%) beschikt over een eigen sportaccommodatie. Daarnaast heeft meer dan een kwart van de verenigingen (28%) een eigen kantine.

Drie vijfde van de verenigingen kan op bijna elk gewenst moment over de accommodatie beschikken ('grotendeels' en 'helemaal'). Ruim een kwart (28%) kan dat in de meeste gevallen niet (figuur 7).

Daarnaast zegt drie vijfde (59%) dat de vereniging nog jaren vooruit kan met (het aantal beschikbare uren op) de huidige sportlocatie. 22 procent ervaart knelpunten op dat gebied.

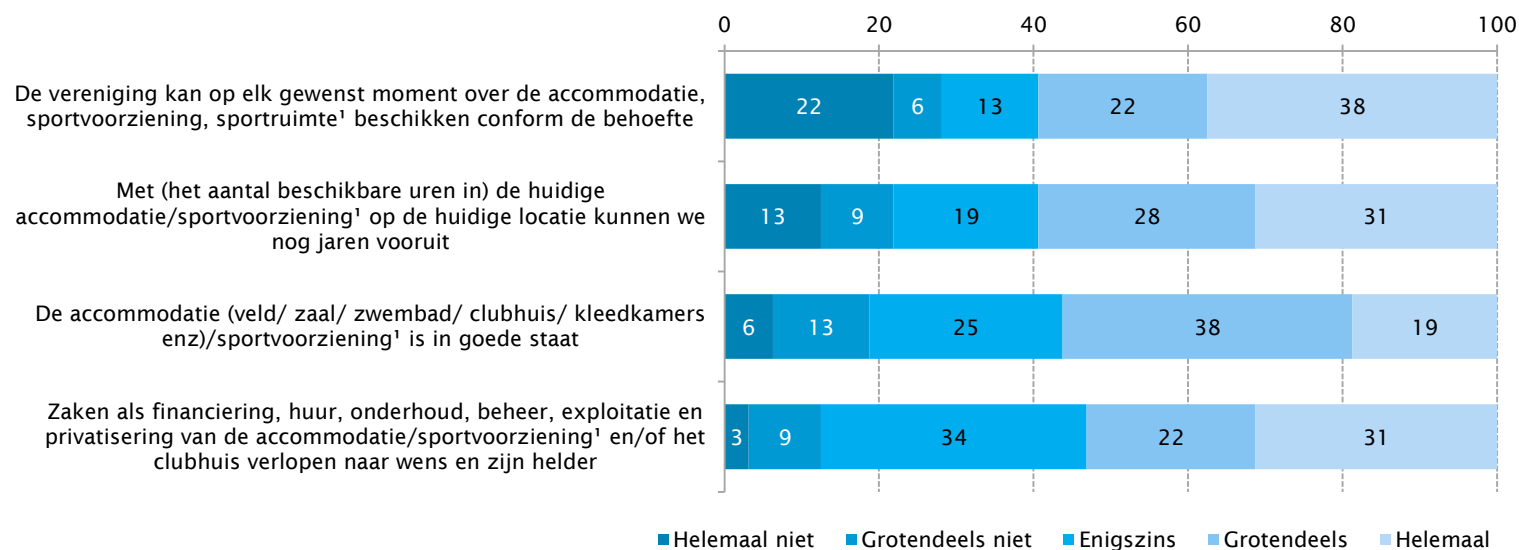
Verder geeft ruim de helft (57%) aan dat de accommodatie/ sportvoorziening (veld, zaal, zwembad, clubhuis, kleedkamers, enz.) in

goede staat verkeert. Bij 18 procent is dit niet het geval.

Bij de helft van de clubs (53%) lopen financiering, huur, onderhoud, beheer, exploitatie en privatisering van de accommodatie/sportvoorziening en/of het clubhuis naar wens en zijn de afspraken hieromtrent helder. 12 procent wordt geconfronteerd met problemen op dit terrein.

Over het naar behoefte kunnen beschikken over de accommodatie en de goede staat van de accommodatie zijn de verenigingen met een eigen accommodatie positiever dan de verenigingen zonder eigen accommodatie. Landelijk zijn de verenigingen iets positiever over de staat van de accommodatie dan in Waterland.

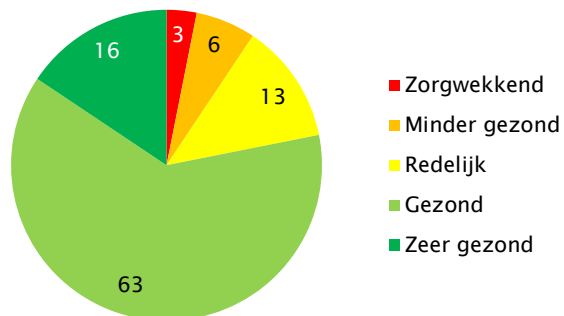
Figuur 7 Verenigingen en accommodaties (% verenigingen, n=32)

¹Indien de vereniging in de openbare ruimte sport wordt er verwezen naar die sportvoorziening/ openbare ruimte (bijv. bos, weg, park)

Financiën

Figuur 8 Financiële positie van de vereniging (% verenigingen, n=32)

Drie kwart van de sportverenigingen in Waterland (79%) omschrijft de financiële positie van de eigen vereniging als (zeer) gezond (figuur 8). Bij 13 procent is die redelijk en bij 9 procent minder gezond of zelfs zorgwekkend. Deze cijfers zijn positiever dan de landelijke cijfers.

Twee derde van de verenigingen (72%) kent jaarlijks een positief financieel resultaat (figuur 9). Bij 13 procent lukt dat niet elk jaar.

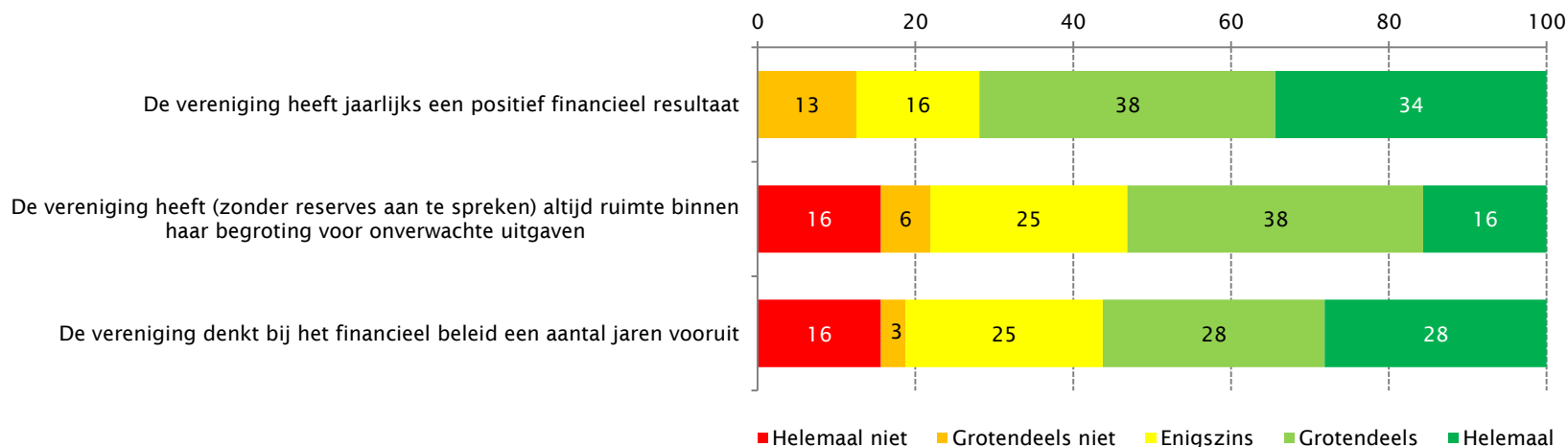
Verder is de helft van de verenigingen (54%) in staat onverwachte uitgaven te

dekken zonder daarbij reserves aan te spreken. 16 procent is daartoe niet in staat.

Ten slotte zegt ruim de helft van de verenigingen (56%) bij het financieel beleid een aantal jaren vooruit te denken. 16 procent doet dat niet expliciet.

De financiën in Waterland lijken goed op orde in vergelijking met landelijke cijfers, maar ook bij financiën wordt er iets minder beleidsmatig gedacht in vergelijking met het landelijk beeld.

Figuur 9 Verenigingen en financiën (% verenigingen, n=32)

Aanbod

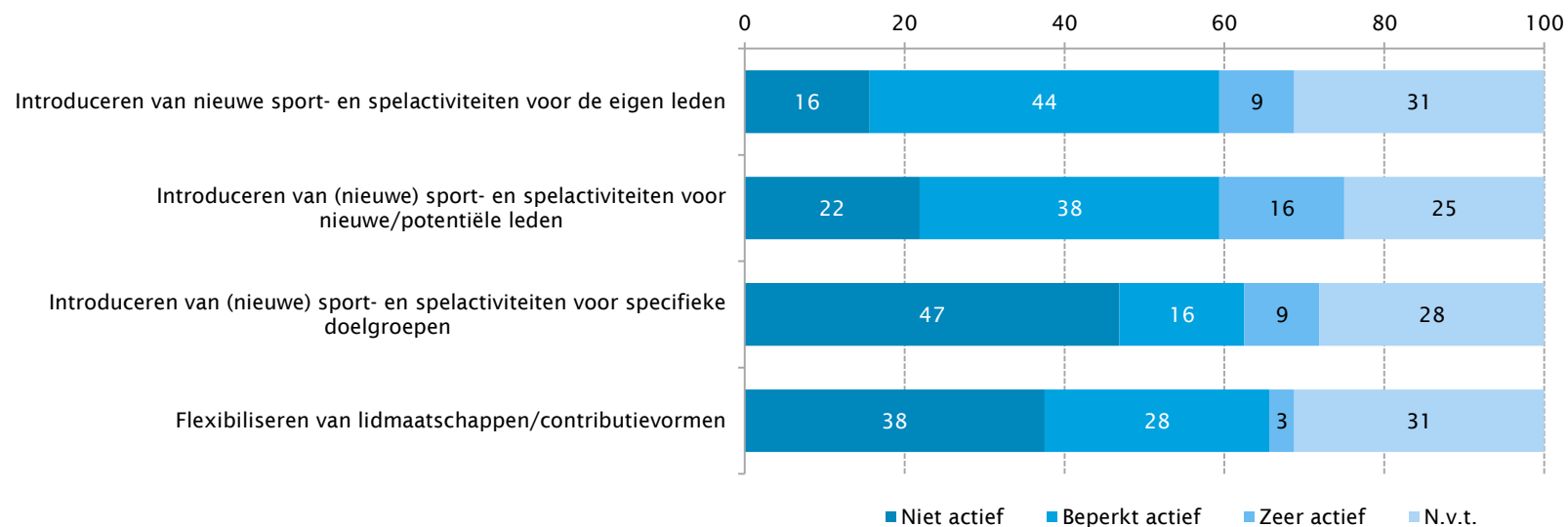
Zeven op de tien sportverenigingen in Waterland (69%) heeft het afgelopen jaar/seizoen naast het reguliere sportaanbod ook andere activiteiten/faciliteiten voor de leden georganiseerd. Twee derde van de verenigingen (66%) heeft (ook) activiteiten georganiseerd waarbij deelname voor niet-leden openstond. Dat laatste gebeurt in de meeste gevallen een à twee keer per jaar (44%).

Iets meer dan de helft van de verenigingen (53%) is actief bezig met het introduceren van nieuwe sport- en spelactiviteiten voor de eigen leden, evenzoveel verenigingen (54%) doen dat voor nieuwe/potentiële leden, een kwart (25%) voor specifieke doelgroepen (figuur 10). 31 procent werkt aan het flexibiliseren van lidmaatschappen/contributies.

Verder biedt ongeveer een op de vijf verenigingen (22%) naast het reguliere sportaanbod ook aanvullende voorzieningen/faciliteiten aan. Daarbij valt te denken aan kinderopvang of multifunctionele inzet van de sportruimte van de vereniging.

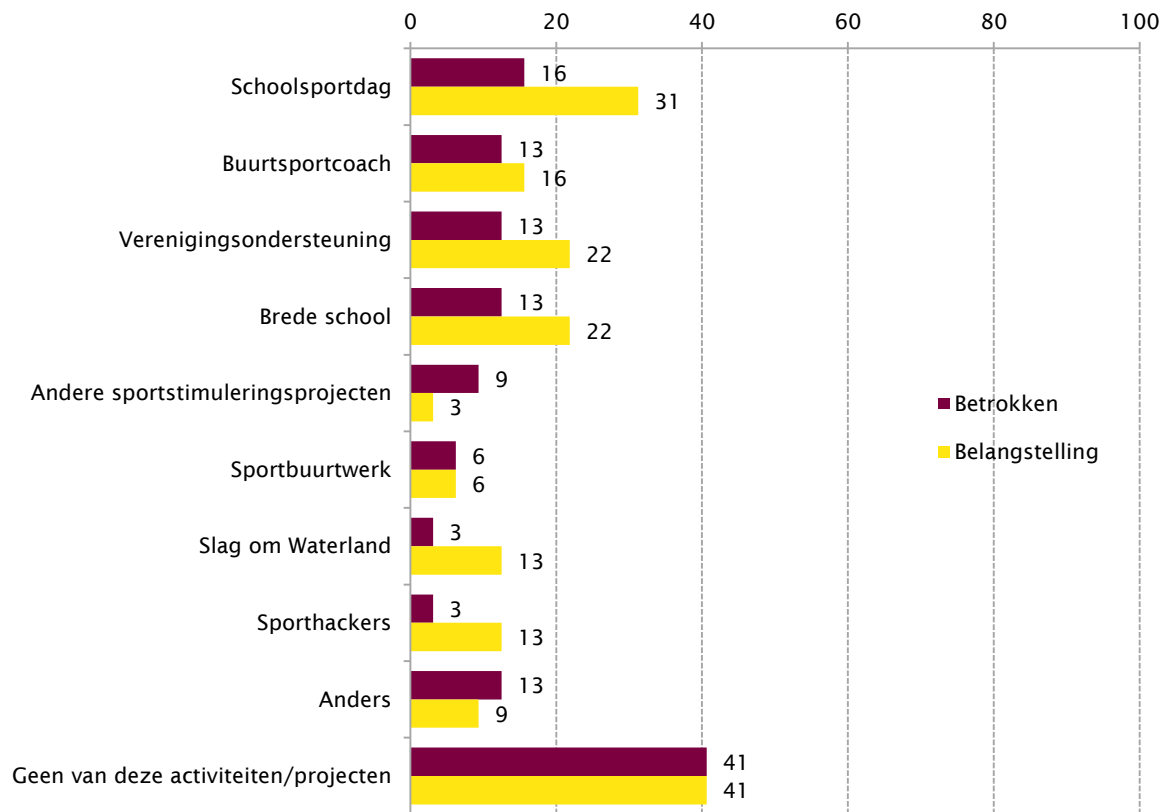
In vergelijking met de landelijke cijfers zijn de Waterlandse verenigingen vergelijkbaar actief met het introduceren van activiteiten voor eigen en nieuwe leden, maar iets minder actief met de introductie van activiteiten voor specifieke doelgroepen en het flexibiliseren van lidmaatschappen. Relatief veel verenigingen in Waterland geven aan dat dit soort zaken voor hen niet van toepassing zijn.

Figuur 10 De mate waarin verenigingen actief bezig zijn met het flexibiliseren van het aanbod (% verenigingen, n=32)

Sportprojecten

Figuur 11 Betrokkenheid bij en belangstelling voor projecten in het komende jaar (% verenigingen, n=32)

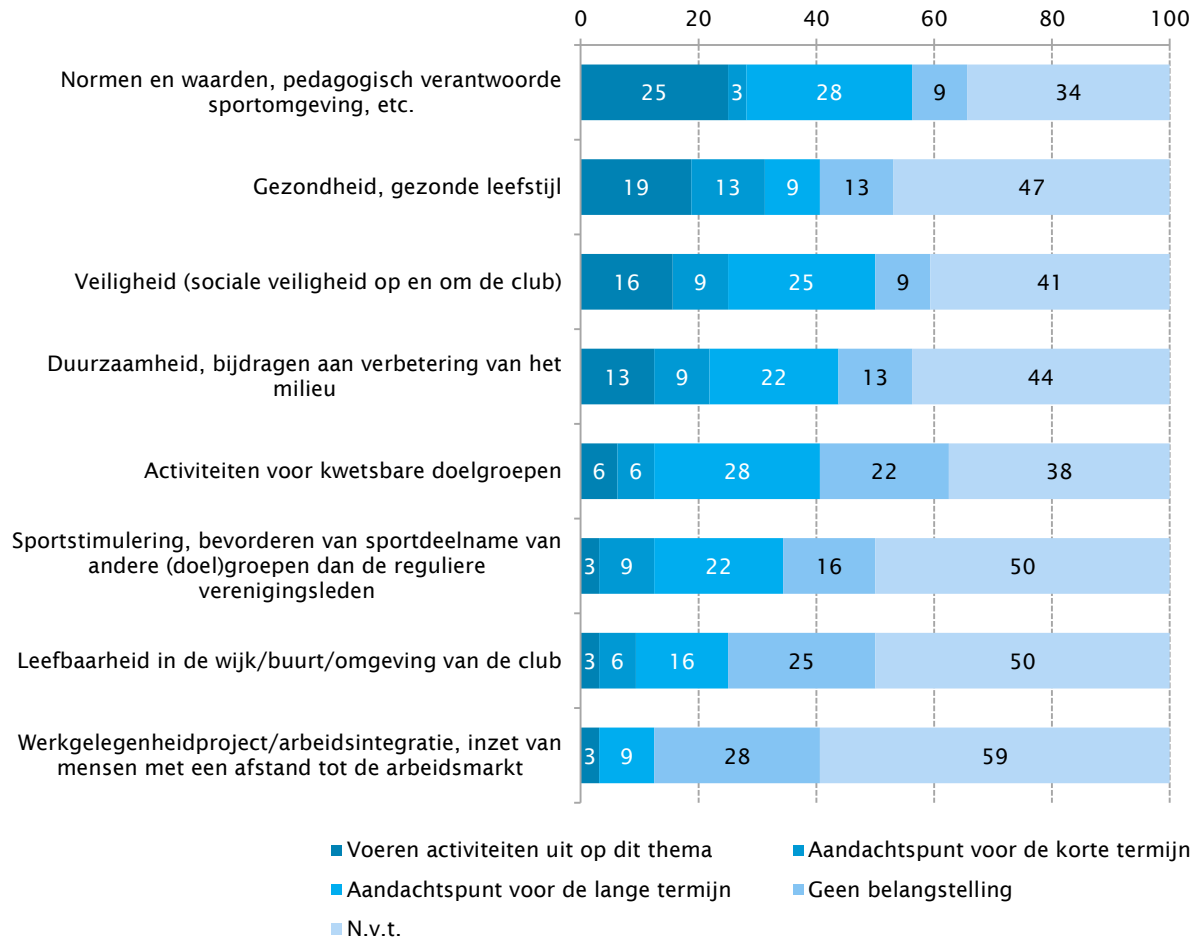
Drie vijfde van de sportverenigingen in Waterland (59%) was het afgelopen jaar bij een of meer sportprojecten betrokken (figuur 11). 16 Procent van de verenigingen heeft deelgenomen aan de schoolsportdag. Verder zijn de verenigingen betrokken geweest bij projecten van o.a. de buurtsportcoach, verenigingsondersteuning en de brede school.

Aan de verenigingen die niet aan een bepaald sportproject deelnamen, is gevraagd of zij interesse hebben om volgend jaar daar wel bij betrokken te zijn. 59 procent is daarin geïnteresseerd, met name in de schoolsportdag, verenigingsondersteuning en de brede school.

Verenigingen met teamsporten zijn iets vaker betrokken en hebben ook iets vaker belangstelling voor de verschillende projecten in vergelijking met verenigingen waar (semi-)individuele sporten worden aangeboden.

Activiteiten en maatschappelijke waarden

Figuur 12 Betrokkenheid bij maatschappelijke thema's en/of projecten (% verenigingen, n=32)

In veel gemeenten worden verenigingen meer en meer bij maatschappelijke thema's betrokken. Een kwart van de sportverenigingen (25%) in Waterland voert momenteel activiteiten uit op het thema 'normen en waarden, pedagogisch verantwoorde sportomgeving, etc.' en 19 procent is actief op het thema gezondheid (figuur 12).

Het thema gezondheid heeft voor de korte termijn de meeste aandacht van verenigingen. Voor de lange termijn zijn dat normen en waarden, activiteiten voor kwetsbare groepen en veiligheid.

Voor de thema's 'leefbaarheid in de buurt van de club' en 'werkgelegenheid voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt', hebben maar weinig verenigingen belangstelling of ze achten deze niet op hen van toepassing. Het zijn vaak kleine verenigingen en binnensportverenigingen die aangeven dat de maatschappelijke thema's voor hen niet van toepassing zijn.

Organisatiekracht

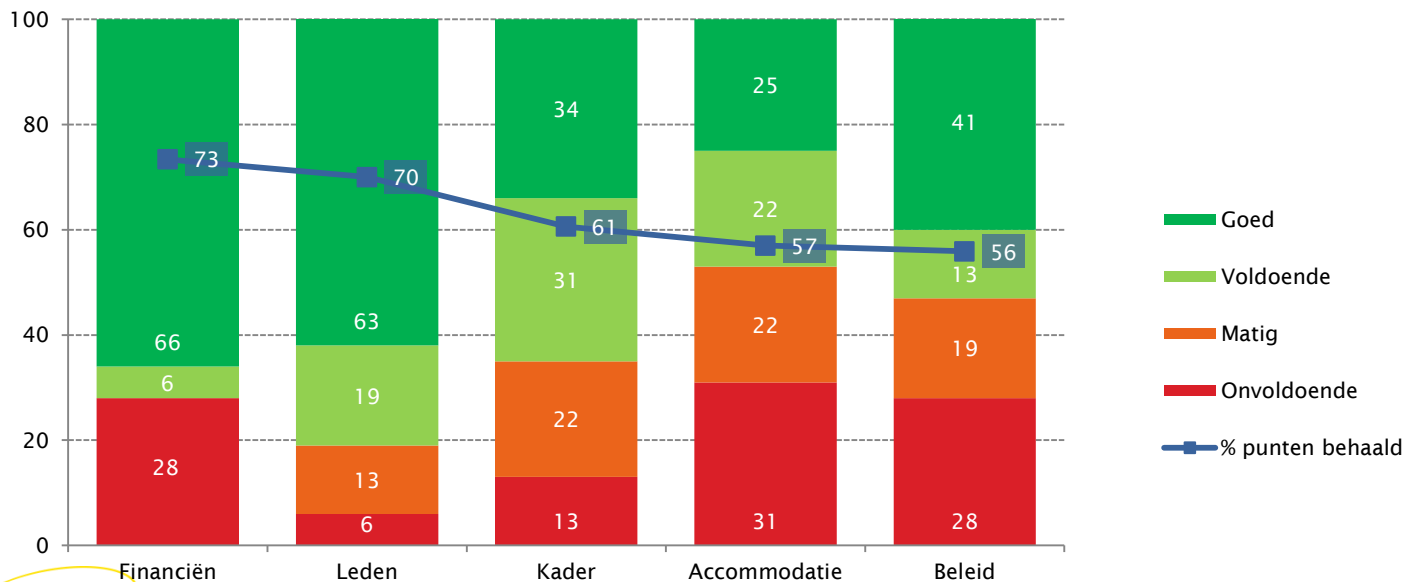
Op basis van de gegevens uit de verenigingsmonitor Waterland 2015 is een index organisatiekracht voor sportverenigingen opgesteld. De organisatiekracht van de sportvereniging is gedefinieerd als de mate waarin de vereniging in staat is om haar sportaanbod voor de (potentiële) leden te organiseren. Deze index bestaat uit vijf criteria: leden, kader, accommodatie, financiën en beleid.

Elk criterium bestaat uit een aantal items, oftewel vragen uit de vragenlijst van de verenigingsmonitor waarop wordt gescoord. De vragen hebben betrekking op de mate waarin er problemen of tekorten zijn of juist niet, en welk toekomstperspectief er is op het betreffende onderwerp. De totaalscore van alle criteria bepaalt de mate van organisatiekracht van een vereniging.

Score op aspecten van organisatiekracht.

Het criterium financiën heeft de hoogst gemiddelde score en de meeste verenigingen die 'goed' scoren. Een kwart van de verenigingen scoort onvoldoende. 'Financiën' wordt direct gevolgd door het criterium leden waar vier vijfde van de verenigingen voldoende tot goed scoort (figuur 13). Er zijn maximaal 100 punten binnen een criterium te halen. Een onvoldoende wordt gescoord als een vereniging minder dan 40 procent van de punten in een criterium heeft gehaald. Een score 'matig' staat voor 40 tot en met 59 procent van het totaal aantal punten, een score 'voldoende' voor 60 tot en met 79 procent en een score 'goed' voor 80 procent of meer van de punten. De verenigingen scoren het laagst op de criteria accommodatie en beleid. De helft van de verenigingen scoort matig tot onvoldoende op het criterium accommodatie. In vergelijking met andere gemeenten waar een vergelijkbare index organisatiekracht is uitgevoerd, scoren de verenigingen in Waterland hoog op het criterium financiën. Veelal is 'financiën' het criterium waar slecht op wordt gescoord.

Figuur 13 Verdeling scores op criteria van organisatiekracht (% verenigingen, n=32)

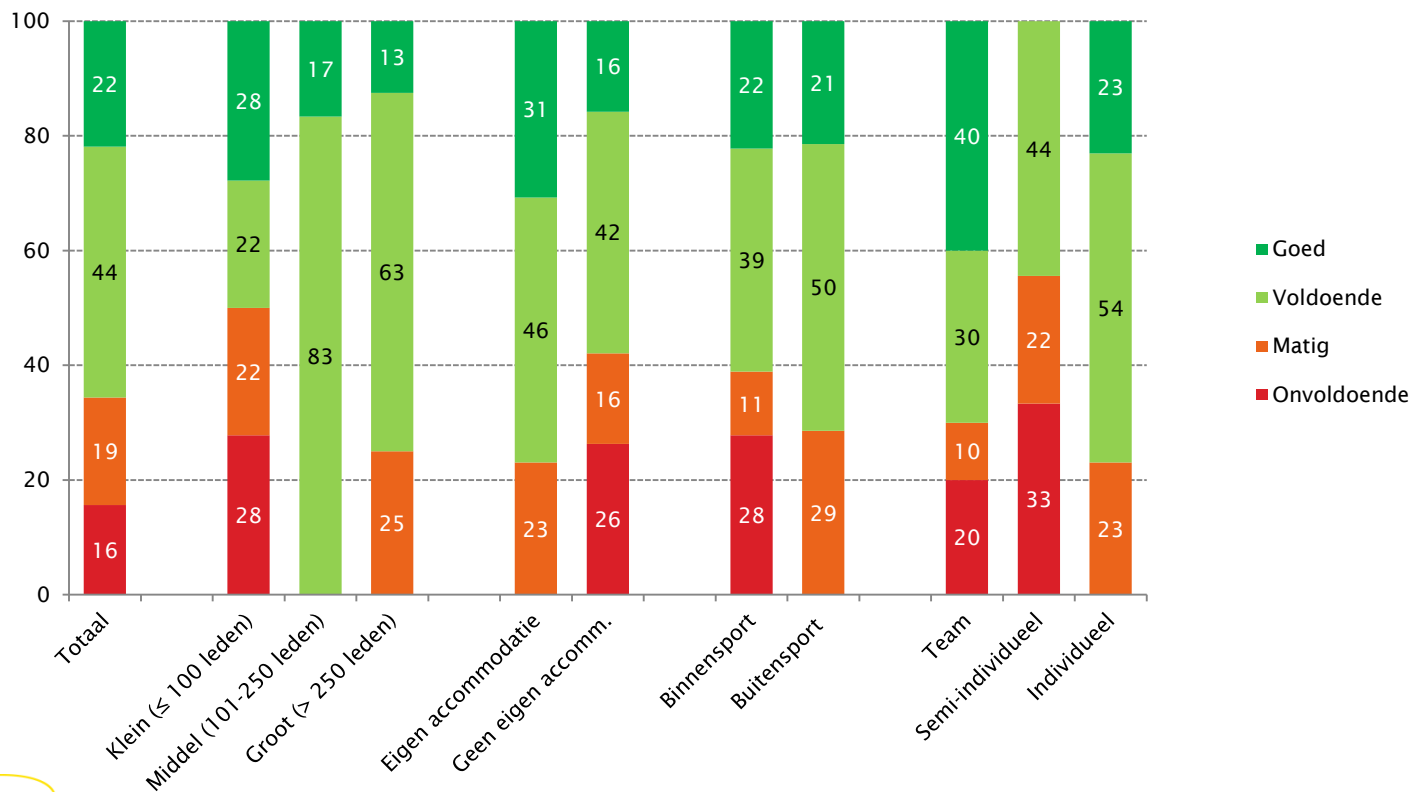
De scores op alle criteria samen bepalen de uiteindelijke organisatiekrachtscore van de verenigingen. 22 procent van de verenigingen in Waterland scoort 'goed' op de index organisatiekracht (figuur 14). Dat wil zeggen dat deze verenigingen tussen de 80 en 100 procent scoren op de index. Twee vijfde van de verenigingen (44%) heeft voldoende organisatiekracht. 16 procent van de Waterlandse verenigingen scoort minder dan 40 procent op de index en heeft onvoldoende organisatiekracht.

Grotere verenigingen in Waterland hebben meer organisatiekracht dan kleine verenigingen (≤ 100 leden). De helft van de kleine verenigingen scoort matig tot onvoldoende op organisatiekracht.

Ook verenigingen met een eigen accommodatie en buitensportverenigingen scoren hoger op organisatiekracht dan de andere verenigingen. Deze verschillen tussen verenigingen zijn niet statistisch significant.

Er zijn enkele (statistisch significante) verschillen tussen verenigingen en hun scores op de onderliggende organisatiekrachtcriteria. Verenigingen voor individuele sporten scoren gemiddeld beter op het criterium kader dan verenigingen voor teamsport en semi-individuele sporten. Verenigingen voor semi-individuele sporten (zoals tennis, tafeltennis, badminton, schaken, judo) scoren lager op het criterium beleid dan de andere typen sporten.

Figuur 14 Index organisatiekracht Waterland (% verenigingen, n=32)

Maatschappelijke functie

Om meer inzicht te krijgen in de bredere maatschappelijke functie van sportverenigingen buiten hun reguliere sportaanbod, zijn in de verenigingsmonitor onderwerpen opgenomen zoals samenwerking met andere organisaties, ontwikkeling van het sportaanbod en activiteiten in het kader van gezondheid, leefbaarheid, sportstimulering en veilig sportklimaat. Ook voor deze bredere maatschappelijke functie is een index gemaakt. De index maatschappelijke functie bestaat uit twee criteria: maatschappelijk actief en maatschappelijke intentie.

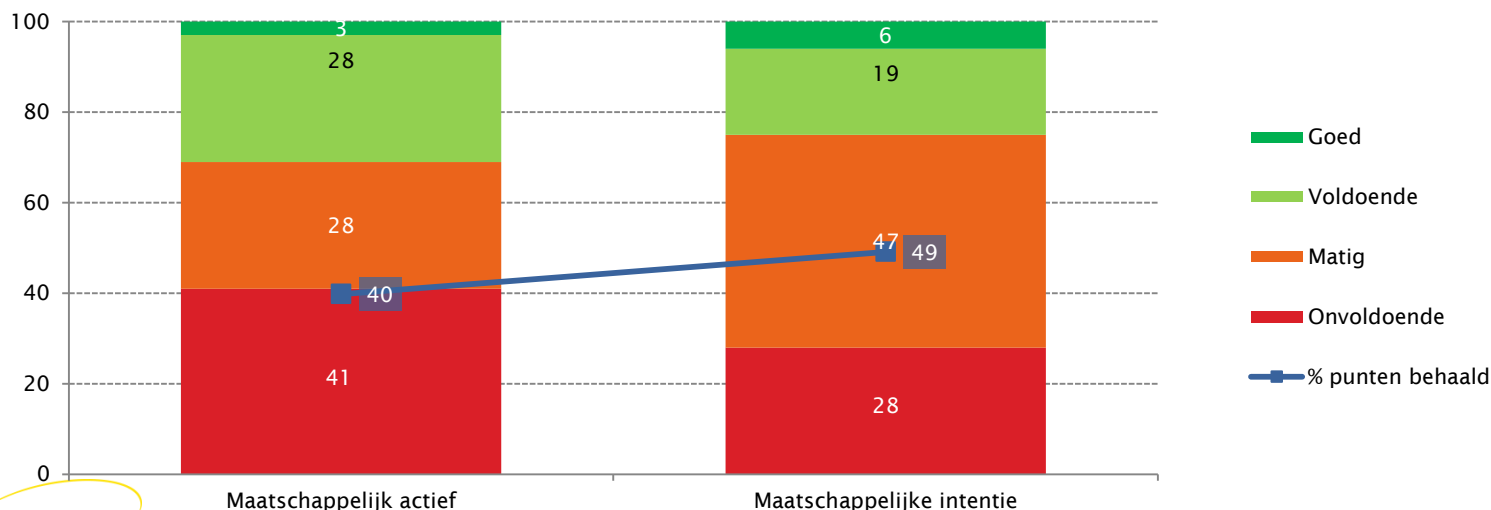
Maatschappelijk actief staat voor de mate waarin verenigingen actief een maatschappelijke rol vervullen: wat ondernemen en organiseren verenigingen in het kader van een bredere maatschappelijke functie? Maatschappelijke intentie staat voor de houding van verenigingen ten opzichte van een actieve bredere maatschappelijke rol: zijn verenigingen van plan een bredere maatschappelijke functie op zich te nemen? Elk criterium bestaat uit een aantal aspecten oftewel vragen uit de verenigingsmonitor waarop wordt gescoord. De totaalscore van alle criteria bepaalt de mate van brede maatschappelijke functie van een vereniging.

Score criteria maatschappelijke functie

Er zijn maximaal 100 punten binnen een criterium te scoren. Een onvoldoende wordt gescoord als een vereniging minder dan 40 procent van de punten in een criterium heeft gehaald. De score 'matig' staat voor 40 tot en met 59 procent van het totaal aantal punten, de score 'voldoende' voor 60 tot en met 79 procent en een score 'goed' voor 80 procent of meer van de punten.

Een derde van de verenigingen scoort voldoende tot goed op het criterium maatschappelijk actief (figuur 15). Deze verenigingen zijn voldoende tot goed actief in het uitvoeren van een bredere maatschappelijke functie. Een kwart van de verenigingen heeft plannen voor activiteiten of een positieve houding ten aanzien van een bredere maatschappelijke functie voor hun vereniging. Zij scoren voldoende tot goed op het criterium maatschappelijke intentie. Dit biedt perspectief richting een maatschappelijk actieve rol in de toekomst. Bijna de helft van de verenigingen scoort matig op intentie. Dit lijken de verenigingen te zijn die met enige inspanning naar een voldoende zijn te brengen.

Figuur 15 Verdeling scores criteria maatschappelijke functie (% verenigingen, n=32)

De scores op de beide criteria voor maatschappelijke functie samen bepalen de uiteindelijke totaalscore op de index maatschappelijke functie. Eén vereniging (3%) scoort 'goed' op de index maatschappelijke functie en 22 procent krijgt een voldoende (figuur 16). Drie kwart van de verenigingen scoort onvoldoende tot matig.

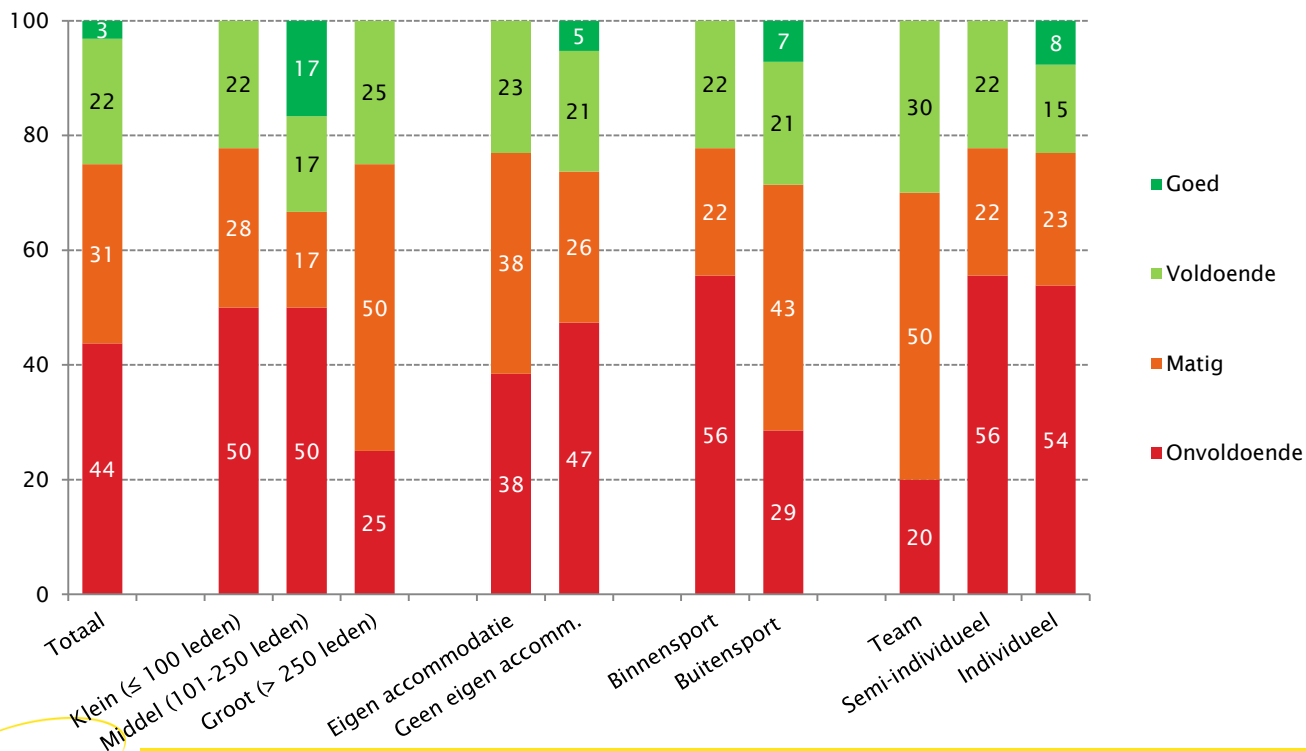
De grote verenigingen, de verenigingen met een eigen accommodatie en de buitensporten scoren gemiddeld hoger op de index maatschappelijke functie dan kleine verenigingen, verenigingen zonder eigen accommodatie en de binnensporten, maar er is geen sprake van een statistisch significant verschil. Teamsportverenigingen scoren hoger dan de andere verenigingen op maatschappelijke intentie. Zij hebben een positievere houding ten aanzien

van een maatschappelijke functie en/of plannen om meer maatschappelijke activiteiten te starten of het bestaande aanbod uit te breiden.

Bij een kwart van de sportverenigingen in Waterland is sprake van een meer maatschappelijke functie van de sportvereniging buiten het reguliere sportaanbod. Gezien de intentie van de sportverenigingen (figuur 15) is niet direct de verwachting dat het aantal verenigingen met een meer maatschappelijke functie sterk zal toenemen.

Een meer maatschappelijke functie van verenigingen is vaak nauw verbonden met de (beleids)context en de omgeving (buurt/wijk) waarin de verenigingen actief zijn. Mogelijk dat als er zaken in de omgeving veranderen (denk aan regelingen, evenementen, doelgroepen, organisaties) ook verenigingen mogelijkheden/kansen gaan zien om meer maatschappelijk actief te worden.

Figuur 16 Index maatschappelijke functie Waterland (% verenigingen, n=32)

Vitaliteit sportverenigingen

Door de index organisatiekracht en de maatschappelijke index met elkaar te combineren wordt in beeld gebracht hoe vitaal verenigingen zijn. Hoe krachtig zijn verenigingen die een meer maatschappelijke functie vervullen? Zijn krachtige verenigingen ook maatschappelijk actief? Op basis van de organisatiekrachtindex en de maatschappelijke index wordt een matrix ingevuld. Dit kan een hulpmiddel zijn voor segmentatie van verenigingen en bij maatwerk in ondersteuning. Op basis van de matrix kunnen vier segmenten worden ingedeeld: kwetsbare verenigingen, krachtige verenigingen, maatschappelijke verenigingen en vitale verenigingen. Geen enkele vereniging kan worden beschouwd als een optimaal vitale vereniging (figuur 17), die 'goed' scoort op beide indexen. Zestien procent van de verenigingen (5 verenigingen) valt in het segment vitale vereniging. Zij zijn krachtig in de organisatie en vervullen een maatschappelijke functie. Een kwart van de verenigingen (8 verenigingen) scoort op zowel organisatiekracht als maatschappelijke functie onder de maat: de zogenaamde kwetsbare verenigingen. 9 procent van de verenigingen (3 verenigingen) is te benoemen als maatschappelijke vereniging: een vereniging

die een maatschappelijke functie heeft, maar niet voldoende organisatiekracht heeft. De helft van de verenigingen behoort tot het segment krachtige verenigingen. Zij scoren voldoende tot goed op organisatiekracht, maar vervullen in Waterland niet of nauwelijks een maatschappelijke functie.

Zeven krachtige verenigingen (22%) kunnen mogelijk doorschuiven naar het segment vitale verenigingen door hun maatschappelijke functie te verstevigen. Tenminste, als organisatiekracht van verenigingen gezien wordt als een voorwaarde om een maatschappelijke functie te vervullen. Deze verenigingen scoren op organisatiekracht voldoende of goed, maar matig op maatschappelijke functie. Maar ook de drie verenigingen die matig scoren op organisatiekracht en matig/voldoende op maatschappelijk rol, zien wellicht kansen om op een van beide indexen te stijgen. Als de maatschappelijke verenigingen ondersteuning krijgen in hun organisatiekracht, kunnen zij mogelijk hun maatschappelijke functie behouden of versterken.

Figuur 17 Matrix Vitaliteit: organisatiekracht en maatschappelijke functie (% verenigingen, n=32)

		Organisatiekracht totaal			
		Onvoldoende	Matig	Voldoende	Goed
Maatschappelijk totaal	Onvoldoende	6%	9%	16%	13%
	Matig	3%	6%	13%	9%
	Voldoende	6%	3%	13%	0%
	Goed	0%	0%	3%	0%

Samenvatting en conclusies

- ✓ **Belangrijkste beleidsspeerpunten:** ledenwerving/-behoud, werving en behoud vrijwilligers, sfeer en cultuur van de vereniging en beheer/onderhoud accommodatie.
- ✓ **Beleidsplannen:** bijna de helft van de verenigingen heeft doelstellingen/plannen voor de komende vier jaar op papier gezet.
- ✓ **Grootste knelpunt:** werving en behoud leden.
- ✓ **Verwachte ontwikkeling leden:** 8 op 10 verenigingen heeft groeiambitie, maar bijna 2 op 10 verenigingen verwacht groei en 7 op 10 verwacht een gelijkblijvend ledental. Voor een derde van de verenigingen vormt de ontwikkeling van het ledental op termijn een bedreiging voor de toekomst van de vereniging.
- ✓ **Ontwikkeling kader:** vier vijfde van de verenigingen beschikt over voldoende vrijwilligers.
- ✓ **Accommodatie:** drie vijfde van de verenigingen kan nog jaren vooruit met de huidige sportlocatie.
- ✓ **Financiën:** drie kwart van de verenigingen spreekt van een financieel gezonde positie.
- ✓ **Maatschappelijke activiteit:** drie vijfde van de verenigingen was het afgelopen jaar betrokken bij een of meer sportprojecten in de gemeente. Verenigingen zijn het actiefst op het gebied van normen en waarden en gezondheid. Gezondheid, normen en waarden, kwetsbare groepen en veiligheid hebben de belangstelling van de verenigingen.

Organisatiekracht

- Een kwart van de Waterlandse sportverenigingen is organisatiekrachtig. Deze verenigingen zijn goed in staat om hun sportaanbod voor hun (potentiële) leden te organiseren.
- Een derde van de verenigingen is niet of nauwelijks organisatiekrachtig.
- Het criterium financiën scoort het beste en de criteria accommodatie en beleid het minst.

Maatschappelijke functie

- Een kwart van de verenigingen vervult enigszins een bredere maatschappelijke functie in Waterland. Zij scoren voldoende op de index voor maatschappelijke functie.
- Een kwart van de verenigingen heeft plannen voor activiteiten of een positieve houding ten aanzien van een maatschappelijke functie.
- Met name grote verenigingen, verenigingen met een eigen accommodatie en buitensporten zijn actiever en hebben een positievere houding of plannen ten aanzien van een maatschappelijke functie. Dit biedt mogelijkheden voor een meer maatschappelijk actievere rol in Waterland.

Vitaliteit

- Vijf verenigingen worden beschouwd als een vitale vereniging. Zij scoren zowel goed tot voldoende op de index organisatiekracht als op de index maatschappelijke functie.
- Een kwart van de verenigingen scoort op beide indexen onder de maat: de zogenaamde kwetsbare verenigingen.
- De groep krachtige verenigingen (organisatiekracht voldoende tot goed en matig op maatschappelijke functie) (22%) biedt de meeste mogelijkheden voor een doorgroei naar een bredere maatschappelijke functie.
- Met gerichte ondersteuning kunnen ook de maatschappelijke verenigingen (9%) hun functie behouden en kunnen de kwetsbaren die op beide indexen matig scoren (6%) zich mogelijk ontwikkelen.
- De organisatiekrachtcriteria beleid en accommodatie verdienen in Waterland aandacht en ondersteuning aangezien verenigingen dat zelf minder als knelpunt ervaren. Hoewel er vaak een missie of visie is voor de vereniging, lijkt er weinig beleidsmatige aandacht voor met name kader, maar ook voor financiën.

Bijlage I

Tabel BI.1. Responsanalyse op basis van gegevens van de gemeente Waterland, grootte vereniging

	Populatie		Responsgroep	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Klein ($\leq$ 100 leden)	36	62	16	50
Midden (101-250 leden)	16	28	12	38
Groot ($>$ 250 leden)	6	10	4	13
Totaal	58	100	32	100

Tabel BI.2. Responsanalyse op basis van gegevens van de gemeente Waterland, binnen-/buitensport

	Populatie		Responsgroep	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Binnensport	27	47	18	56
Binnen en buitensport	12	21	4	13
Buitensport	19	33	10	31
Totaal	58	100	32	100

mulier instituut

Mulier Instituut
Herculesplein 269
3584 AA Utrecht
t (030) 721 02 20
i www.mulierinstituut.nl